

іменувать. Зустрічається і демінутивна форма *Susie* (одноразово), що, разом із іншими зменшувальними інваріантами, виступає яскравим маркером поетонімії жанру фентезі.

У повісті «*The Silver Chair*» Льюїс створює образи вірних супутників воїнів, їхніх прудких скакунів і використовує **реальні зоопоемони**, імена-антоніми, імена-контрасти – *Coalblack* (6 прикладів) та *Snowflake* (4 випадки вживання). Етимологія цих власних назв на позначення тварин є прозорою, ці поетоніми передають характеристичні зовнішні риси своїх денотатів, а точніше, забарвлення : «*Steady, Coalblack! Softly now, Snowflake! You are not Forgotten*» [10, с. 638]. Ці двокомпонентні іменні утворення вводяться автором у твір у парі, що вирізняє їхнє формальне представлення з-поміж решти як реальних, так і індивідуально-авторських поетонімних утворень.

К. С. Льюїс не хетує і використанням імен богів та різноманітних міфічних істот (**реальні міфопоетоніми**), що у авторському баченні виступають повноправними власними назвами : *Dryad* (27 випадків вживання), *Bacchus*, *Satyr* (11 прикладів у обох випадках), *Sea Serpent* (9 одиниць), *Silenus* (6 прикладів), *Naiad* (5 випадків), *Werewolf*, *River-god*, *Dragon* (по 2 випадки вживання), *Androcles*, *Pomona* (одноразово). Перераховані власні назви репрезентують структурні моделі ім'я та онімизований апелятив. Усі ці міфопоетоніми мають просту структуру, автором не видозмінюються, характерні риси у функціонуванні не спостерігаються, а їхнє призначення має культурний характер.

Таким чином, можна підсумувати, що реальні власні назви циклу «*The Chronicles of Narnia*» займають вагоме місце у поетонімосфері твору. Висока частотність використання реальних поетонімів автором робить їх важливими складниками його ідіолекту, покликаних відображати його інтереси та вподобання, унікальність його мовного стилю. Реальній характер поетонімії досліджуваного циклу повістей притаманні варіативні структурні моделі, прозора етимологія та особливі граматичні риси.

Література:

1. Белей Л. О. Нова українська літературно-художня антропонімія : проблеми теорії та історії / Л. О. Белей. – Ужгород, 2002. – 176 с.
2. Литвин Л. В. Ономастична система художньої прози (на матеріалі французьких романів XXI – XX століть) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філолог. наук : спец. 10.02.05 «Романські мови» / Л. В. Литвин. – Київ, 2006. – 17 с.
3. Сколоздра О. Р. Онімна та апелятивна номінація осіб і малій прозі Івана Франка : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філолог. наук : [спец.] 10.02.01 «Українська мова» / Сколоздра Олеся Романівна ; Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. – Л., 2009. – 18 с.
4. Maurer W. R. Trends in Literary Scholarship German Onomastics : An Overview / W. R. Maurer // *The German Quarterly*, 1983. – Vol. 56. – No. 1. – P. 89-105.
5. Windt-Val B. Personal Names and Identity in Literary Contexts / B. Windt-Val // *Oslo Studies in Language. Names and Identities* / [ed. Botolv Helleland, Christian-Emil Ore, Solveig Wikstrøm]. – Oslo, 2012. № 4 (2) – P. 273–284. – ISSN 1890-9639.
6. Lewis C. S. *Prince Caspian* // *The Chronicles of Narnia* / C. S. Lewis. – London : HarperCollins Publishers, 2010. – P. 311–418.
7. Lewis C. S. *The Horse and His Boy* // *The Chronicles of Narnia* / C. S. Lewis. – London : HarperCollins Publishers, 2010. – P. 199–310.
8. Lewis C. S. *The Lion, the Witch and the Wardrobe* // *The Chronicles of Narnia* / C. S. Lewis. – London : HarperCollins Publishers, 2010. – P. 107–198.
9. Lewis C. S. *The Magician's Nephew* // *The Chronicles of Narnia* / C. S. Lewis. – London : HarperCollins Publishers, 2010. – P. 7–106.
10. Lewis C. S. *The Silver Chair* // *The Chronicles of Narnia* / C. S. Lewis. – London : HarperCollins Publishers, 2010. – P. 543–664.
11. Lewis C. S. *The Voyage of the Dawn Treader* // *The Chronicles of Narnia* / C. S. Lewis. – London : HarperCollins Publishers, 2010. – P. 419–542.
12. Online Etymology Dictionary [Electronic resource]. – Available from : <http://www.etymonline.com>.

УДК 811.14'02'367.625.4

М. Ю. Гнатишак,

Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

ШЛЯХИ КОМПЕНСАЦІЇ ЕЛІПТОВАНИХ НЕФІНІТНИХ ФОРМ ДІЄСЛОВА У ТЕКСТАХ ТРАГЕДІЙ СОФОКЛА «АНТИГОНА» ТА «ЦАР ЕДИП»

Розглянуто шляхи компенсації еліптованих елементарних синтаксем, виражених нефінитними формами дієслова. Визначено компенсаторні мінімальні синтаксичні одиниці та синтаксичні одиниці-конструкції у діалогічних партіях досліджуваних трагедій. Проаналізовано формально-синтаксичні та семантико-синтаксичні зв'язки між еліптованими та компенсаторними одиницями та особливості перерозподілу комунікативної інформації між ними у ситуативному мовленні.

Ключові слова: еліпсис, нефінитна форма дієслова, інфінітив, дієприкметник, зміщення логічного наголосу, компенсація, мінімальна синтаксична одиниця, синтаксична одиниця-конструкція.

Рассмотрены пути компенсации эллиптированных элементарных синтаксем, выраженных нефинитными формами глагола. Определены компенсаторные минимальные синтаксические единицы и синтаксические единицы-конструкции в диалогических партиях исследуемых трагедий. Проанализированы формально-синтаксические и семантико-синтаксические отношения между эллиптированными и компенсаторными единицами и особенности перераспределения смысловой информации между ними в ситуативной речи.

Ключевые слова: эллипсис, нефинитная форма глагола, инфинитив, деепричастие, смещение логического акцента, компенсация, минимальная синтаксическая единица, синтаксическая единица-конструкция.

Ways of the compensation of ellipsis of the verb infinitive forms have been distinguished. The compensatory minimal syntactic items and the syntactic items-constructions have been determined. The formal syntactic and the semantic syntactic links between the elliptical and the compensatory items have been analyzed. The peculiarities of the informational redistribution between these items in the situational speech have been examined.

Key words: ellipsis, verb infinitive form, infinitive, participle, transfer of the logical accent, compensation, minimal syntactic item, syntactic item-construction.

Дослідження еліптичних структур та засобів їх компенсації у трагедіях Софокла передбачає поетапне вивчення еліпсису різних членів речення, виражених відповідними формально-граматичними засобами. В центрі уваги наших попередніх публікацій були присудки, представлені фінітними формами дієслова та засоби їх компенсації [5; 6; 7]. Дану статтю присвячено еліпсису членів речення, виражених нефінітними формами дієслова.

Проблематика еліпсису, яка лежить в площині такого актуального напрямку сучасного мовознавства, як комунікативна лінгвістика, завжди викликала зацікавлення лінгвістів. У дисертаціях та статтях, переважно на матеріалі сучасних мов розглянуто питання класифікації еліптичних виразів, їхні структурно-граматичні та стилістичні особливості [1; 2; 8; 9; 10]. Стосовно старогрецької мови дана проблематика досліджена не в повній мірі, хоча на явище еліпсису звертають увагу автори граматик та коментатори давньогрецьких текстів [11; 12; 13; 14; 15; 16]. При цьому поза увагою дослідників, залишаються засоби компенсації редукованих конструкцій. Адже внаслідок еліпсису відбувається перерозподіл інформації, тобто зміщення логічного наголосу на компоненти висловлювання, які виражені різними членами речення і є найтісніше пов'язані з еліптованими елементами різними синтактико-семантичними відношеннями.

Основною сферою застосування еліпсису у текстах грецької трагедії є діалогічне мовлення. Це пов'язане з тим, що за допомогою подібної словесної конфігурації передається швидка зміна подій, дії, загальна динаміка сцени, напружений психологічний стан персонажа. Будучи частиною загальної комунікативної системи, якою є мова, діалогічне мовлення характеризується спонтанністю, невимушеністю, ситуативною обумовленістю. Однією з головних ознак розмовної мови є, з одного боку, прагнення того, хто говорить, стисло передати інформацію, а з іншого, прагнення до максимальної концентрації цієї інформації у висловлюванні, при цьому опускається все те, що є надлишковим, повторюваним або несуттєвим. Отже, для діалогічного мовлення є характерним використання таких компресивних одиниць, які в лаконічній формі передають об'ємний зміст [1].

Враховуючи відсутність спеціальних робіт, присвячених засобам компенсації еліпсису у давньогрецькій мові, метою роботи є виявити тенденції компенсації еліптованих елементарних синтаксем, виражених нефінітними формами дієслів, крім дієслова зв'язки *εἶναι* (*бути*), у текстах трагедій Софокла «Антигона» та «Цар Едип». Об'єктом дослідження є еліптовані дієслівні мінімальні синтаксичні одиниці та компенсаторні синтаксичні одиниці різної структури у діалогічних партіях досліджуваних трагедій, а предметом – формально-синтаксичні та семантико-синтаксичні зв'язки між еліптованими та компенсаторними одиницями, а також особливості перерозподілу між ними комунікативної інформації у ситуативному діалогічному мовленні.

Основною синтаксичною одиницею, за визначенням українського науковця І. Вихованця, є речення, яке у сфері мовлення залежить від контексту, мовленнєвої ситуації, поділяючись у плані актуального членування на «дане» (тему, вихідне у висловленні) і «нове» (рему, основне, комунікативний центр у висловленні) [3, с. 148].

Для акцентування реми (найголовнішого, комунікативного центру, ядра) у висловленні використовують різні засоби вираження, до найважливіших з яких належить логічний (фразовий) наголос. На думку І. Вихованця, він є універсальним засобом виділення комунікативного центру висловлення в усному мовленні, забезпечуючи зосередження уваги на найголовнішому у реченні за будь-якого порядку слів. До специфічних синтаксичних конструкцій в ролі засобів виділення комунікативного центру висловлення належать неповні речення, у яких усуваються компоненти, менш навантажені зі смислового погляду [3, с. 152].

Оскільки еліптуватися в реченні можуть різноструктурні мовні одиниці у функції різних членів речення, то постає питання про типи синтаксичних одиниць, які потрібно визначати на ґрунті формально-синтаксичних, семантико-синтаксичних і комунікативних функцій [3, с. 54].

Формально-синтаксичний аспект є провідним у вивченні структурної і функціональної природи речення (зв'язки і відношення, предикативність, члени речення, структурна типологія речень тощо вивчаються у формально-синтаксичному плані). Семантико-синтаксичну структуру речення визначають, на відміну від компонентів формально-граматичної структури – членів речення, одиниці іншої якості – синтаксеми. Центральною виступає предикатна синтаксема, яка й формує семантико-синтаксичну структуру речення. У простому елементарному реченні характер ситуації відображають субстанціальні (суб'єктні, об'єктні) відношення, а у складному реченні стосунки між ситуаціями – семантико-синтаксичні відношення між предикативними частинами (первинні/вторинні атрибутивні, адвербіальні). Комунікативна організація речення вирізняється тим, що спрямована не у сферу мови, а у сферу мовлення. Вона визначається мовленнєвою ситуацією і зумовленістю цієї ситуацією комунікативним завданням.

З поміж синтаксичних одиниць передусім розмежовуються, з одного боку, мінімальна синтаксична одиниця, що функціонує як компонент речення або словосполучення, і, з другого боку, синтаксичні одиниці-конструкції – речення і словосполучення, в межах яких визначають мінімальну синтаксичну одиницю. У своїх внутрішніх межах мінімальні синтаксичні одиниці виступають як два ряди одиниць: 1) члени речення (формально-синтаксичні компоненти), які визначаємо на основі синтаксичних зв'язків (предикативного і підрядного); 2) синтаксеми (семантико-синтаксичні компоненти), які вирізняємо на ґрунті семантико-синтаксичних відношень (субстанціональних, тобто зі значенням предметності, первинних предикатних (ознакових) і вторинних предикатних) [4, с. 71].

Відповідно до цього, аналіз редукованих елементів здійснюється за такою схемою: по-перше, визначасмо функцію еліптованої нефінітної форми (інфінітива чи дієприкметника), компенсаторний член речення; по-друге – семантику еліптованої форми та компенсаторної одиниці, їхні структурно-граматичні особливості та типи зв'язку між ними, а також результат перерозподілу інформації у текстовому повідомленні.

Спершу розглянемо приклади еліпсису інфінітивів у синтаксичній функції додатка, тобто на основі об'єктних відношень, розпочавши з тексту трагедії «Антигона». Так, у репліці Ісмени вжито інфінітив дієслова зі значенням *розташування* *θάπτω* (*ховати*): *ἦ γὰρ νοεῖς θάπτεῖν σφ' (Ant., 44) – чи ти маєш намір його поховати?* У контра-репліці Антигони цей інфінітив відсутній, але легко реконструюється по аналогії до репліки Ісмени: *τὸν γοῦν ἐμὸν καὶ τὸν σὸν [θάψω] ἦν σὺ μὴ θέλεις ἀδελοφόν [θάπτεῖν] (Ant., 45) – твого і мого брата [поховаю], якщо ти не захочеш [ховати]*. Внаслідок елімінації акцент переноситься на дієслово-присудок з семантичним значенням *функціональний стан* *θέλλω* (*хотіти*) із запереченням *μὴ*, яке вказує на те, що Антигона готова вчинити задумане навіть без допомоги своєї сестри.

Іншим прикладом еліпсису інфінітива *θάπτεῖν* є слова стража, де на пропущену форму вказує дієприкметник *θάπτουςαν* від цього ж дієслова: *ταῦτην γ' ἰδὼν θάπτουςαν ὄν σὺ τὸν νεκρὸν ἀπέπας [θάπτεῖν] (Ant., 404–405) – побачивши як вона ховала тіло, яке ти заборониш [ховати]*. Тут наголошується дієслово-присудок означального речення з соєю *соціальна діяльність* *ἀπέπας* (*ἀπαγορεύω* – *забороняти*) як ключове для образу Креонта.

У словах Ісмени не вербалізується інфінітив дієслова зі значенням *прихильне ставлення* *ἀρέσκειν*, який легко відновлюється з попереднього контексту, де вжито дієприкметник *ἀρέσκουσα*: *AN. ἀλλ' οἷδ' ἀρέσκουσ' οἷς μάλισθ' ἀδεῖν με χρεῖ*

(Ant., 89) – *я знаю, що подобаюся тим, кому слід, щоб я найбільше подобалася*. Ξ. εἰ καὶ δυνήσει γ' [ἀρέσκειν] (Ant., 90) – *якщо ти і зможеш* [подобатися]. У даному прикладі акцент переноситься на дієслово-присудок умовного речення δυνήσει (δύναμαι – *могти*), яке позначає функціональний стан. На думку коментатора С. Гіги, Ісмена не знає, кому саме прагне сподобатися Антигона, й намагається переконати її сподобатися Креонту і не переступати оголошеного ним наказу [14, с. 76].

Подібний випадок простежуємо у словах Антигони, де в аподосисі умовного періоду з контексту, на основі синтаксичного паралелізму, легко відновлюється інфінітив дієслова на позначення акту діяльності πράσσειν (робити), яке фігурує у протасисі: οὐτ' ἂν κελεύσαιμ' [πράσσειν] οὐτ' ἂν, εἰ θέλοις ἔτι πράσσειν (Ant., 69) – *я б і не переконувала* [робити], *ні, навіть якщо б ти ще хотіла це робити*. В результаті еліпсиса дієслова πράσσειν, яке позначає діяльність, увиразнюється дієслівна форма присудка головного речення зі значенням *вплив* οὐτ' ἂν κελεύσαιμ', що вказує на припинення будь-яких спроб Антигони переконати Ісмену допомогти їй.

У тексті трагедії «Цар Едип» в монолозі Креонта, де він намагається довести свою непричетність до змови проти Едипа, спостерігаємо кілька випадків еліпсису. Так, автор пропускає форму інфінітива у функції додатка від дієслова на позначення діяльності δράν (δράω – *робити*): ΚΡ ἄλλ' οὐτ' ἐραστής τῆσδε τῆς γνώμης ἔφυν οὐτ' ἂν μετ' ἄλλου δρώντος ἂν τλαίην ποτέ [δράν]. (601–602) – *але я за своєю природою не є прихильником такої думки, і не зміг би наважитися ніколи* [робити] *це разом з іншим виконавцем*. Внаслідок редуції увиразнюється оптатив можливості ἂν τλαίην, яким Креонт стверджує, що ніколи не тільки не захопив би царську владу у місті, але й навіть не поспів би це зробити.

У висловлюванні Едипа з попередньої репліки Йокасті відновлюємо пропущену форму інфінітива від дієслова μαθεῖν (μανθάνω – *дізнаватися*) з семою інтелектуальна діяльність: ἄζια δὲ που μαθεῖν κάγω τά γ' ἐν σοὶ δυσφόρως ἔχοντ', ἀναξ. (769–770) – *я, володарю, гідна дізнатися про твої нещастя*. Οἱ κοῦ μὴ στερηθῆς [μαθεῖν] γ', ἐς τοσοῦτον ἐλπίδων ἐμοῦ βεβῶτος (771–772) – *ти не будеш позбавлена права* [дізнатися], *коли я є в стані такої невпевненості*. В результаті еліпсису увиразнюється дієслово зі значенням *позбавлення* στερηθῆς (στερῶμαι – *позбавляти*) із запереченням μὴ, яке вказує на шире бажання Едипа не приховувати від дружини свої переживання та свідчать про його довіру до неї.

У низці прикладів спостерігаємо еліпсис інфінітивів у функції логічного предиката конструкції Accusativus cum infinitivo внаслідок реалізації об'єктних відношень. Так, у репліці Креонта на основі синтаксичного паралелізму відновлюємо елімінований інфінітив конструкції νομίζεω (νομίζω – *вважати*), який позначає інтелектуальну діяльність: ΚΡ οὐ γὰρ δίκαιον οὐτε τοὺς κακοὺς μάτην χρηστοὺς νομίζεω [σε] οὐτε τοὺς χρηστοὺς κακοὺς [νομίζεω σε] (609–610) – *бо несправедливо, щоб ти помилково вважав поганих чесними, а чесних* [щоб ти вважав] *поганими*. Логічний акцент сприяє посиленню антитези χρηστοὺς – κακοὺς, зокрема наголошується на другій частині антитези, на її першому елементі – прямому додатку, вираженому субстантивним прикметником τοὺς χρηστοὺς зі значенням *позитивна соціальна поведінка*, яким Креонт наполягає на своїй непричетності, як чесної людини, до змови проти Едипа.

У словах хору за коментарем А. Куталопулоса пропущено вираз ἐννέπειν αὐτόν [16, с. 322], який є конструкцією Accusativus cum infinitivo: ΧΟ οἶμαι μὲν οὐδὲν' ἄλλον [ἐννέπειν αὐτόν] ἢ τὸν [βοτῆρον] ἐξ ἀγρῶν, ὃν κάματευες πρόσθεν εἰσίδειν. (1051–1052) – *я думаю, що* [він (вісник) говорив] *ні про кого іншого, як про того* [пастуха] *з полів, якого ти намагався раніше побачити*. В результаті пропуску логічного присудка – інфінітива від дієслова ἐννέπειν (ἐννέπω – *говорити*), яке позначає мовленнєву діяльність, наголос переноситься з акту мовлення на його об'єкт – словосполучення οὐδὲν' ἄλλον, яке виражає заперечення іншості, внаслідок чого хор конкретизує особу пастуха, якому було доручено вбити новонародженого Едипа.

В іншій хоровій партії, за А. Куталопулосом [16, с. 335], еліптується інфінітив – логічний присудок конструкції Accusativus cum infinitivo зі значенням *піднесений емоційний стан* εὐδαιμονεῖν (*бути щасливим*): ΧΟ τίς γάρ, τίς ἀνὴρ πλέον τῆς εὐδαιμονίας φέρεῖ ἢ τοσοῦτον ὅσον δοκεῖν [εὐδαιμονεῖν] καὶ δόξαντ' ἀποκλῖναι; (1189–1192) – *бо хто, який муж більше отримує щастя, ніж стільки, скільки потрібно для враження, що є щасливим, і повіривши в це, зазнає краху?* В результаті редуції автор наголошує логічний присудок іншої конструкції Accusativus cum infinitivo δοκεῖν з семою інтелектуальна діяльність. Таким чином хор, наголошуючи на непостійності щастя, підкреслює необхідність для людини зважати на реальний стан речей.

У твердженні Антигони знаходимо пропуск інфінітива конструкції δράσαι: καὶ φημι δράσαι κοῦκ ἀπαρνοῦμαι τὸ μὴ [δράσαι] (Ant., 443) – *я й кажу, що зробила, і не стверджую, що ні* [не зробила]. Еліпсис на основі заперечних відношень призводить до наголошення частки μὴ, яка заперечує акт діяльності і демонструє небажання Антигони приховувати свій вчинок, оскільки вона вважає, що не зробила нічого ганебного.

Для спроби переконати Едипа редукується в рамках об'єктних відношень підметовий інфінітив ἐκβαλεῖν зі значенням *втрата чогось*. При цьому наголос переноситься на іменник зі значенням *існування* βίωτον (*життя*), на що вказують слова Креонта «життя, яке ти найбільше любиш»: ΚΡ φίλον γὰρ ἐσθλὸν ἐκβαλεῖν ἴσον λέγω καὶ τὸν παρ' αὐτῷ βίωτον [ἐκβαλεῖν], ὃν πλείστον, φίλει. (611–612) – *бо я кажу, що втратити хорошого друга – це те саме, що самому* [втратити] *життя, яке ти найбільше любиш*.

Зафіксовано також приклади еліпсису дієприкметника у різних функціях. Так, у репліці Антигони знаходимо приклад еліпсису атрибутивного дієприкметника від дієслова з семою *існування* γίγνομαι (*народжувати*): εἰ τὸν ἐξ ἐμῆς μητρὸς [γεγῶτα] θανόντ' ἄπαπτον ἠνσχόμεν νέκυν, κείνοις ἂν ἴλγουν (Ant., 466–468) – *якщо б я залишила непохованим тіло померлого брата, [народженого] від моєї матері мені було б боляче через це*. В даному прикладі ми бачимо перенесення акценту в межах атрибутивних відношень на неузгоджене означення у формі прийменникового словосполучення ἐξ ἐμῆς μητρὸς, чим Антигона хоче особливо підкреслити свою єдинокровність з загибим братом.

За коментарем А. Куталопулоса [16, с. 329] у репліці Едипа не вживається форма ἔχων: Οἱ ἔργον μερμῶν ποῖον ἢ βίον τινά [ἔχων]; (1124) – [ти був рабом] *займаючись (який займався) якою справою, живучи (який жив) насправді яким життям?* Внаслідок пропуску атрибутивного дієприкметника у межах атрибутивних відношень увиразнюється прямий додаток, виражений словосполученням βίον τινά, де вжито іменник з семою *існування* ὁ βίος (*життя*). Розпитуючи пастуха, на якого вказав йому вісник, Едип прагне зав'язати розмову зі слугою при домі Лая та дізнатися від нього правду про своє походження.

У висловлюванні Едипа з попередньої репліки вісника реконструюється форма обставинного дієприкметника λαβῶν від дієслова з семою *набуття* λαμβάνω (*брати*): ΑΓ δῶρόν ποτ', ἴσθι, τῶν ἐμῶν χειρῶν λαβῶν (1022) – *знай, що колись взяв подарунок з моїх рук*. Οἱ κᾶθ' ὧδ' ἀπ' ἄλλης χειρὸς [λαβῶν] ἔστερξεν μέγα; (1023) – *і як, [взявши] з іншої руки, так сильно полюбів?* Увиразнюючи на основі адвербіальних відношень обставинний вираз ἀπ' ἄλλης χειρὸς, автор наголошує на бажанні Едипа, якому вісник розповідає про його справжнє походження, з'ясувати причину прихильного ставлення до нього прийомного батька.

Проведений аналіз свідчить, що у трагедіях Софокла «Антигона» та «Цар Едип» серед еліптованих нефінітних форм переважають інфінітиви, вжиті у функції додатка або логічного предиката конструкції *Accusativus cum infinitivo*. При цьому, при еліпсисі інфінітива у функції додатка зміщення логічного акценту відбувається на присудки головних або підрядних речень, у функції підмета – на прямий додаток. Пропуск логічного присудка конструкції *Accusativus cum infinitivo* супроводжується зсувом наголосу здебільшого на прямих додатки. Тобто, засобами компенсації еліпсису інфінітива як мінімальної синтаксичної одиниці виступають інші мінімальні синтаксичні одиниці. На семантико-синтаксичному рівні переважають об'єктні відношення. Зафіксовано також випадки пропуску дієприкметників. Внаслідок редукції атрибутивних дієприкметників увиразнюються прямі додатки та неузгоджені означення, а обставинних – обставини. Так, засобами компенсації дієприкметника як мінімальної синтаксичної одиниці виступають синтаксичні одиниці-конструкції, виражені різноструктурними словосполученнями. Серед семантико-синтаксичних відношень представлені атрибутивні та адвербіальні відношення.

Найчастіше еліпсис відбувається у висловлюваннях Антигони, Едипа та Креонта, завдяки чому увиразнюються найважливіші деталі повідомлення та відображають ставлення мовця до його змісту. Внутрішні переживання героїв є головним фактором еліпсису та смислового перезавантаження інформації у ситуативному діалогічному мовленні досліджуваних трагедій.

Література:

1. Байдак Л. І. Еліпсис як реалізація категорії «компресії» на синтаксичному рівні [Електронний ресурс] / Л. Байдак – http://www.gusnauka.com/2_SND_2007/Philologia/19157.doc.htm
2. Богатко В. В. Явища еліпсису в мові сучасної української публіцистики: автореф. дис... канд. філол. наук: спец. 10.02.01 «Укр. мова» / В. В. Богатко. – К., 2005.
3. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис : Підручник / І. Р. Вихованець. – К., Либідь, 1993. – 368 с.
4. Вихованець І. Р. Типи синтаксичних одиниць / І. Р. Вихованець // Мовні і концептуальні картини світу. Збірник наукових праць. – № 6. – К. : Прайм-М, 2002. – С. 70–76.
5. Гнатишак М. Ю. Іменники та займенники як засоби компенсації еліпсису дієслова-зв'язки у тексті трагедії Софокла «Антигона» / М. Ю. Гнатишак // Іноземна філологія. – Випуск 125. – Львів, 2013. – С. 199–204.
6. Гнатишак М. Ю. Прилагательные как средство компенсации эллипсиса глагола-связки в тексте трагедии Софокла «Антигона» / М. Ю. Гнатишак // Сборник научных трудов XIII Международной научно-практической конференции «Лингвистические и культурологические традиции и инновации». – Томск, 2013. – С. 22–29.
7. Гнатишак М. Ю. Эллипсис простого глагольного сказуемого и средства его компенсации в текстах трагедий Софокла «Антигона» и «Царь Эдип» / М. Ю. Гнатишак // Научный журнал «Новый университет» № 08–09 (41–42). – Йошкар-Ола, 2014. – С. 10–17.
8. Дюндик В. П. Компрессия придаточных предложений в современном английском языке: автореф. дис. канд. Филол. Наук: спец. 10.02.01 «Русский язык» / В. П. Дюндик. – М., 1971. – 15 с.
9. Кюгерян А. Г. Лексическая модальность десубстантивированных элементов диалогического текста французской разговорной речи / А. Г. Кюгерян // Сборник научных трудов. Вып. 296. Функционально-семантические категории текста (романистика). – М., 1987. – С. 82–99.
10. Сковородников А. Эллипсис как стилистическое явление современного русского литературного языка (Пособие для спецкурса) / А. Сковородников. – Красноярск, 1978. – 95 с.
11. Славянская М. Н. Учебник древнегреческого языка / М. Н. Славянская. – М. : Филоматис, 2003. – 620 с.
12. Соболевский С. И. Древнегреческий язык: Учебник для высших учебных заведений / С. И. Соболевский. – СПб. : Алетейя, 2004. – 616 с.
13. Schwyzer E. Griechische Grammatik / E. Schwyzer. – München, 1950. – 707 S.
14. Γκίκα Σ. Софокλέους Αντιγόνη (αναλυτική ερμηνεία, συνθετική θεωρησή) / Σ. Γκίκα. – Αθήνα, 1991. – 222 σελ.
15. Софоклῆ. Αντιγόνη / Софоклῆ; [μετάφραση, σχόλια Στέφ. Πατάκης]. – Αθήνα, 1988. – 478 σελ.
16. Софокλέους. Οιδίπους Τύραννος / Софокλέους; [εισαγωγή, ανάλυση, μετάφραση, σχόλια Απόστολος Κουταλόπουλος]. – Αθήνα, 2004. – 370 σελ.

УДК 81'42:165.412

А. В. Гнатюк,

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ЕПІСТЕМІЧНОЇ ДИСТАНЦІЇ ЯК КОНСТИТУЕНТА АРХІТЕКТОНІКИ МЕНТАЛЬНОГО ПРОСТОРУ ЗІ СТУПЕНЕМ ВИСЛОВЛЕНОГО СУМНІВУ

Стаття присвячена дослідженню зв'язку епістемічної дистанції, яка розглядається як конститuent архітекtonіки ментального простору, зі ступенем висловленого сумніву у дискурсі.

Ключові слова: епістемічна дистанція, ментальний простір, архітекtonіка ментального простору, дискурс, сумнів.

Статья посвящена исследованию связи между эпистемической дистанцией, которая рассматривается как конститuent архитектуроники ментального пространства, и степенью выраженного сомнения в дискурсе.

Ключевые слова: эпистемическая дистанция, ментальное пространство, архитектуроника ментального пространства, дискурс, сомнение.

The article presents the research on the correlation between epistemic distance which is regarded as a constituent of mental space construction and the level of expressed doubt in discourse. In this research the peculiarities of the mental space construction in discourse are analyzed and its components are singled out: epistemic distance being one of them. Taking into account the theory of mental spaces, doubt is expressed in discourse by means of epistemic distance and space builders. The article presents a list of specific space builders for expression of doubt (theoretically, probably, if... then..., either...or..., smb. hopes/assumes/believes..., for example: Johnattan hopes Katherine likes his project) and illustrations of epistemic distance created by them (Conditional I/II/III) taken from modern English fictional discourse. For example: «If you have a flu, you should get it healed»; «Perhaps if you developed some peer relationships, those would bore her also». In order to establish interdependence between the level of expressed doubt and the dimension of epistemic distance the research proceeds into the theory of mental spaces and studies reality space, foundation space and expansion space. As a result of the research